

Васугупта

СПАНДА-КАРИКА

Переклад із санскриту Андрія Скібіцького

Літ. редактор Микита Самсоненко

(08.08.2021)

॥ स्पन्द-कारिकाः ॥

spanda-kārikāḥ

Глоси про спонтанний рух

प्रथमो निःष्यन्दःस्वरूप-स्पन्दः

prathamō niḥṣyandaḥsvarūpa-spandaḥ

Сходження перше: спонтанний рух як своя власна форма

यस्योन्मेषनिमेषाभ्यां जगतः प्रलयोदयौ ।

तं शक्तिचक्रविभवप्रभवं शङ्करं स्तुमः ॥१॥

yasyonmeṣanimeṣābhyāṃ jagataḥ pralayodayau |

taṃ śakticakravibhavaprabhavaṃ śaṅkaraṃ stumaḥ ||1||

1.1. Хто [лише] розплющує та заплющує очі – і [весь цей] світ зникає та з'являється, – того, хто заспокоює, Шанкару, джерело могутності кола сил, ми прославляємо.

यत्र स्थितमिदं सर्वं कार्यं यस्माच्च निर्गतम् ।

तस्यानावृतरूपत्वान्न निरोधोऽस्ति कुत्रचित् ॥२॥

yatra sthitamidaṃ sarvaṃ kāryaṃ yasmācca nirgatam |

tasyānāvṛtarūpatvānna nirodho'sti kutracit ||2||

1.2. У кому перебуває все це творіння та від кого воно походить, де для того буде перешкода, якщо він як такий володіє [нічим] не прихованою формою?

जाग्रदादिविभेदेऽपि तदभिन्ने प्रसर्पति ।

निवर्तते निजान्नैव स्वभावादुपलब्धृतः ॥३॥

jāgradādivibhede'pi tadabhinne prasarpati |

nivartate nijānnaiva svabhāvādupalabdhṛtaḥ ||3||

1.3. Він простягається навіть крізь [усю] нероздільну з ним велику різноманітність пробудженості та інших станів подібних до цього, а, як той, хто сприймає, [ніколи] не покидає свого власного стану.

अहं सुखी च दुःखी च रक्तश्चेत्यादिसंविदः ।

सुखाद्यवस्थानुस्यूते वर्तन्तेऽन्यत्र ताः स्फुटम् ॥४॥

ahaṃ sukhī ca duḥkhī ca raktaścetyādisaṃvidaḥ |

sukhādyavasthānusyūte vartante'nyatra tāḥ sphuṭam ||4||

1.4. Очевидно, що «я – щасливець», «я – страждалець», «я – прив'язаний» та інші усвідомлення подібні до цього перебувають в іншому, [на якого] нанизані щастя та інші [стани] подібні до цього.

न दुःखं न सुखं यत्र न ग्राह्यं ग्राहकं न च ।

न चास्ति मूढभावोऽपि तदस्ति परमार्थतः ॥५॥

na duḥkhaṃ na sukhaṃ yatra na grāhyaṃ grāhakaṃ na ca |

na cāsti mūḍhabhāvo’pi tadasti paramārthataḥ ||5||

1.5. У кому немає ані страждання, ані щастя, ані предметів сприйняття, ані того, хто сприймає, [в кому] немає навіть стану несвідомості, той і є [ним] у вищому сенсі.

यतः करणवर्गोऽयं विमूढोऽमूढवत्स्वयम् ।

सहान्तरेण चक्रेण प्रवृत्तिस्थितिसंहतीः ॥६॥

लभते तत्प्रयत्नेन परीक्ष्यं तत्त्वमादरात् ।

यतः स्वतन्त्रता तस्य सर्वत्रेयमकृत्रिमा ॥७॥

yataḥ karaṇavargo’yaṃ vimūḍho’mūḍhavatsvayam |

sahāntareṇa cakreṇa pravṛttisthitisamhṛtīḥ ||6||

labhate tatprayatnena parīkṣyaṃ tattvamādarāt |

yataḥ svatantratā tasya sarvatreyamakṛtrimā ||7||

1.6-7. Завдяки кому цей несвідомий набір органів чуття, наче свідомий сам по собі, разом із внутрішнім колом, що охоплює «проявлення», «перебування» та «повернення», той як такий повинен вивчатися ретельно та з повагою, тому що ця його власна незалежність [перебуває] всюди.

न हीच्छानोदनस्यायं प्रेरकत्वेन वर्तते ।

अपि त्वात्मबलस्पर्शात्पुरुषस्तत्समो भवेत् ॥८॥

na hīcchānodanasyāyaṃ prerakatvena vartate |

api tvātmabalasparśātpuruṣastatsamo bhavet ||8||

1.8. Хоча ця [звична] особистість і не рухає спонуканнями волі, все ж таки, завдяки дотику до здатності самої себе, вона стає однаковою з нею.

निजाशुद्ध्यासमर्थस्य कर्तव्येष्वभिलाषिणः ।

यदा क्षोभः प्रलीयेत तदा स्यात्परमं पदम् ॥९॥

nijāśuddhyāsamarthasya kartavyeṣvabhilāṣiṇaḥ |

yadā kṣobhaḥ praliyeta tadā syātparamaṃ padam ||9||

1.9. Коли зникає занепокоєння, що викликає в того, кого власна нечистота позбавила справжніх здатностей, бажання обов’язково здійснювати дії, тоді настає вищий стан.

तदास्याकृत्रिमो धर्मो जत्वकर्तृत्वलक्षणः ।

यतस्तदेप्सितं सर्वं जानाति च करोति च ॥१०॥

tadāsyākṛtrimo dharmo jñatvakartṛtvalakṣaṇaḥ |

yatastadepsitaṃ sarvaṃ jānāti ca karoti ca ||10||

1.10. Тоді [проявляється] його справжня природа, яка вирізняється знанням та дією, завдяки якій він знає та робить все, що забажає.

तमधिष्ठातृभावेन स्वभावमवलोकयन् ।

स्मयमान इवास्ते यस्तस्येयं कुसृतिः कुतः ॥११॥

tamadhiṣṭhātṛbhāvena svabhāvamavalokayan |

smayamāna ivāste yastasyeyaṃ kusṛtiḥ kutaḥ ||11||

1.11. Яким чином цьому жалюгідному мінливому шляху бути [шляхом] того, хто в подиві спостерігає той свій стан – стан піднесеного?

नाभावो भाव्यतामेति न च तत्रास्त्यमूढता ।

यतोऽभियोगसंस्पर्शात्तदासीदिति निश्चयः ॥१२॥

nābhāvo bhāvyaṭāmeti na ca tatrāstyamūḍhatā |

yato'bhiyogasamsparsāttadāsīditi niścayaḥ ||12||

1.12. Те, чого немає, не може бути предметом сприйняття й у його випадку не є відсутньою невідомість, оскільки контакт із тим, хто побував у цьому стані, переконує, що вона була.

अतस्तत्कृत्रिमं ज्ञेयं सौषुप्तपदवत्सदा ।

न त्वेवं स्मर्यमाणत्वं तत्तत्त्वं प्रतिपद्यते ॥१३॥

atastatkṛtrimaṃ jñeyaṃ sauṣuptapadavatsadā |

na tvevaṃ smaryamāṇatvaṃ tattattvaṃ pratipadyate ||13||

1.13. Тому той несправжній предмет знання завжди є подібним до стану сну без сновидінь. Разом із тим, той [стан] як такий сприймається не як те, що приходить у стані згадування.

अवस्थायुगलं चात्र कार्यकर्तृत्वशब्दितम् ।

कार्यता क्षयिनी तत्र कर्तृत्वं पुनरक्षयम् ॥१४॥

avasthāyugalaṃ cātra kāryakartṛtvaśabditam |

kāryatā kṣayinī tatra kartṛtvaṃ punarakṣayam ||14||

1.14. Два його стани називаються станами дії та діяча. З них стан дії є минущим, а стан діяча – неминущим.

कार्योन्मुखः प्रयत्नो यः केवलं सोऽत्र लुप्यते ।

तस्मिन् लुप्ते विलुप्तोऽस्मीत्यबुधः प्रतिपद्यते ॥१५॥

kāryonmukhaḥ prayatno yaḥ kevalaṃ so'tra lupyate |

tasmin lupte vilupto'smītyabudhaḥ pratipadyate ||15||

1.15. У цьому [стані] зникає тільки старанність, яка спрямована на дію. Коли ця [старанність] зникає, [тільки] нерозумний думає: «Я зник».

न तु योऽन्तर्मुखो भावः सर्वज्ञत्वगुणास्पदम् ।

तस्य लोपः कदाचित्स्यादन्यस्यानुपलम्भनात् ॥१६॥

na tu yo'ntarmukho bhāvaḥ sarvajñatvagunaṣpadam |

tasya lopaḥ kadācitsyādanyasyānupalambhanāt ||16||

1.16. Для стану же, зверненого всередину, котрий є місцеперебуванням якості всезнання, коли бути зникненню, якщо [в ньому] немає сприйняття [нічого] іншого?

तस्योपलब्धिः सततं त्रिपदाव्यभिचारिणी ।

नित्यं स्यात्सुप्रबुद्धस्य तदाद्यन्ते परस्य तु ॥१७॥

tasyopalabdhīḥ satataṃ tripadāvyabhicārīṇī |

nityaṃ syātsuprabuddhasya tadādyante parasya tu ||17||

1.17. Сприйняття того, що є незмінним у [всіх] трьох станах, у дійсно пробудженого відбувається постійно та безперервно, а в іншого – [тільки] на початку та в кінці [кожного з цих станів.]

ज्ञानज्ञेयस्वरूपिण्या शक्त्या परमया युतः ।

पदद्वये विभुर्भाति तदन्यत्र तु चिन्मयः ॥१८॥

jñānājñeyasvarūpiṇyā śaktyā paramayā yutaḥ |

padadvaye vibhurbhāti tadanyatra tu cinmayaḥ ||18||

1.18. У союзі з вищою силою, власна форма якої – знання та його предмет, всюдисущій проявляється у двох станах, а в [стані] відмінному від них – [виключно] як свідомість.

गुणादिस्पन्दनिष्पन्दाः सामान्यस्पन्दसंश्रयात् ।

लब्धात्मलाभाः सततं स्युर्ज्ञस्यापरिपन्थिनः ॥१९॥

guṇādispandanīṣyandāḥ sāmānyaspandasamśrayāt |

labdhātmalābhāḥ satataṃ syurjñasyāparipanthinaḥ ||19||

1.19. [Окремі] сходження спонтанного руху – якості та інші [її прояви] подібні до цього, – які, знаходячи [свій] виток у спільному [для них] спонтанному русі, здобувають власне існування, ніколи не стають на шляху того, хто знає.

अप्रबुद्धधियस्त्वेते स्वस्थितिस्थगनोद्यताः ।

पातयन्ति दुरुत्तारे घोरे संसारवर्त्मनि ॥२०॥

aprabuddhadhiyastvete svasthitisthaganodyatāḥ |

pātayanti duruttāre ghore saṃsāravartmani ||20||

1.20. І ці ж [самі сходження], старанно й безперервно намагаючись сховати свій власний стан, скидають не пробуджену свідомість у жахливий хід перетворень, з якого важко вивільнитися.

अतः सततमुद्युक्तः स्पन्दतत्त्वविविक्तये ।

जाग्रदेव निजं भावमचिरेणाधिगच्छति ॥२१॥

ataḥ satatamudyuktaḥ spandatattvaviviktaye |

jāgradeva nijaṃ bhāvamacireṇādhigacchati ||21||

1.21. Тому той, хто постійно намагається розрізнити спонтанний рух як такий, негайно досягає свого власного стану навіть у стані пробудженості.

अतिक्रुद्धः प्रहृष्टो वा किं करोमीति वा मृशन् ।

धावन्वा यत्पदं गच्छेत्तत्र स्पन्दः प्रतिष्ठितः ॥२२॥

atikruddhaḥ prahr̥ṣṭo vā kiṃ karomīti vā mṛśan |

dhāvanvā yatpadaṃ gacchettatra spandaḥ pratiṣṭhitaḥ ||22||

1.22. Надмірна лють, збудження від [сильної] насолоди, прийняття рішення «що [ж] мені робити?», втеча від [смертельної небезпеки] – коли приходять до [подібного] стану, тоді встановлюється спонтанний рух.

यामवस्थां समालम्ब्य यदयं मम वक्ष्यति ।

तदवश्यं करिष्येऽहमिति संकल्प्य तिष्ठति ॥२३॥

yāmavasthāṃ samālambya yadayaṃ mama vakṣyati |

tadavaśyaṃ kariṣye’hamiti saṃkalpya tiṣṭhati ||23||

1.23. Отримавши цей стан, перебувають у рішучості: «Що мені скажуть – те я неодмінно і зроблю».

तामाश्रित्योर्ध्वमार्गेण चन्द्रसूर्यावुभावपि ।

सौषुम्नेऽध्वन्यस्तमितो हित्वा ब्रह्माण्डगोचरम् ॥२४॥

tāmāśrityordhvamārgēṇa candrasūryāvubhāvapi |

sauṣumne’dhvanystamito hitvā brahmāṇḍagocaram ||24||

1.24. Перебуваючи в тому, Місяць і Сонце на шляху вгору обоє розчиняються у потоці благого споглядання, полишаючи поле сприйняття створеного світу.

तदा तस्मिन्महाव्योम्नि प्रलीनशशिभास्करे ।

सौषुप्तपदवन्मूढः प्रबुद्धः स्यादनावृतः ॥२५॥

tadā tasminmahāvvyomni pralīnaśaśibhāskare |

sauṣuptapadavanmūḍhaḥ prabuddhaḥ syādanāvṛtaḥ ||25||

1.25. Тоді Місяць і Сонце розчиняються в тому великому просторі. [В тому стані], як в подібному до стану сну без сновидінь, [перебувають] несвідомими, [а як в подібному до] неприхованого, – пробудженими.

द्वितीयो निःष्यन्दःसहजविद्योदय

dvitiyo niḥṣyandaḥsahajavidyodaya

Сходження друге: виникнення вродженого знання

तदाक्रम्य बलं मन्त्राः सर्वज्ञबलशालिनः ।

प्रवर्तन्तेऽधिकाराय करणानीव देहिनाम् ॥१॥

tadākramya balaṃ mantrāḥ sarvajñabalaśāliṇaḥ |

pravartante’dhikārāya karaṇānīva dehinām ||1||

2.1. Володіючи тією здатністю, мантри, які володіють здатністю всезнання, виконують [свої] обов'язки по відношенню до втілених [створінь] таким же чином, як і органи чуттів [самих цих створінь].

तत्रैव संप्रलीयन्ते शान्तरूपा निरञ्जनाः ।

सहाराधकचित्तेन तेनैते शिवधर्मिणः ॥२॥

tatraiva saṃpralīyante śāntarūpā nirañjanaḥ |

sahārādhakacittena tenaite śivadharmiṇaḥ ||2||

2.2. Чисті, у формі спокою, вони розчиняються в тій [здатності всезнання] разом зі свідомістю їх шанувальників. З цієї причини, ці [мантри] мають природу милостивого Шіви

यस्मात्सर्वमयो जीवः सर्वभावसमुद्भवात् ।

तत्संवेदनरूपेण तादात्म्यप्रतिपत्तितः ॥३॥

तस्माच्छब्दार्थचिन्तासु न सावस्था न या शिवः ।

भोक्तैव भोग्यभावेन सदा सर्वत्रा संस्थितः ॥४॥

yasmātsarvamayo jīvaḥ sarvabhāvasamudbhavāt |

tatsaṁvedanarūpeṇa tādātmyapratipattitaḥ ||3||

tasmācchabdārthacintāsu na sāvasthā na yā śivaḥ |

bhoktaiva bhogyabhāvena sadā sarvatrā saṁsthitaḥ ||4||

2.3-4. Жива душа складається з усього через походження [від неї] всіх істот. [Володіючи] формою відчуття тієї [здатності всезнання], вона відчуває єдність себе. З цієї причини, ні у словах, ні у предметах, ні в думках немає такого стану, який не був би милостивим Шівою. Отримувач досвіду – завжди і скрізь – сам перебуває в якості предмета досвіду.

इति वा यस्य संवित्तिः क्रीडात्वेनाखिलं जगत् ।

स पश्यन्सततं युक्तो जीवन्मुक्तो न संशयः ॥५॥

iti vā yasya saṁvittiḥ krīḍātvenākḥilaṁ jagat |

sa paśyansatataṁ yukto jīvanmukto na saṁśayaḥ ||5||

2.5. Іншими словами, той, хто відчуває [цю здатність всезнання] бачить увесь світ як гру, постійно перебуває в союзі [з самим собою] та, без всякого сумніву, є звільненим уже в цьому житті.

अयमेवोदयस्तस्य ध्येयस्य ध्यायिचेतसि ।

तदात्मतासमापत्तिरिच्छतः साधकस्य या ॥६॥

ayamevodayastasya dhyeyasya dhyāyicetasi |

tadātmatāsamāpattiricchataḥ sādhakasya yā ||6||

2.6. Саме це – виникнення тієї [здатності всезнання] як предмета зосередження у свідомості зосередженого, з яким у цілеспрямованого старателя досягається єдність себе.

इयमेवामृतप्राप्तिरयमेवात्मनो ग्रहः ।

इयं निर्वाणदीक्षा च शिवसद्भावदायिनी ॥७॥

iyaamevāmṛtaprāptirayamevātmano grahaḥ |

iyaṁ nirvāṇadīkṣā ca śivasadbhāvādāyīnī ||7||

2.7. Саме це – набуття безсмертя, саме це – збагнення себе, [саме] це – посвята у спокій, що дарує істинний стан милостивого Шіви.

तृतीयो निःष्यन्दःविभूतिस्पन्दः

tr̥tīyo niḥṣyandaḥvibhūtiṣpandaḥ

Сходження трете: спонтанний рух могутності

यथेच्छाभ्यर्थितो धाता जाग्रतोऽर्थान् हृदि स्थितान् ।

सोमसूर्योदयं कृत्वा सम्पादयति देहिनः ॥१॥

तथा स्वप्नेऽप्यभीष्टार्थान् प्रणयस्यानतिक्रमात् ।

नित्यं स्फुटतरं मध्ये स्थितोऽवश्यं प्रकाशयेत् ॥२॥

yathechhābhyarthito dhātā jāgrato'rthān hr̥di sthitān |

somasūryodayaṃ kṛtvā sampādayati dehinaḥ ||1||

tathā svapne'pyabhiṣṭārthān praṇayasyānatikramāt |

nityaṃ sphuṭataraṃ madhye sthito'vaśyaṃ prakāśayet ||2||

3.1-2. Вседержитель, що покликаний з [сильним] бажанням, створює предмети, що перебувають у серці втіленого, коли той, зробивши підйом Місяця та Сонця, перебуває у стані пробудженості. Таким же чином і у стані сну, постійно і з усією очевидністю перебуваючи в середньому [каналі], [він] неодмінно робить явними предмети бажання для того, хто не залишає [своєї] впевненості.

अन्यथा तु स्वतन्त्रा स्यात्सृष्टिस्तद्धर्मकत्वतः ।

सततं लौकिकस्येव जाग्रत्स्वप्नपदद्वये ॥३॥

anyathā tu svatantrā syātsṛṣṭistaddharmakatvataḥ |

satataṃ laukikasyeva jāgratsvapnapadadvaye ||3||

3.3. В іншому ж він, за самою своєю природою постійно є вільним проявлятися у двох станах – пробудженості й сну з сновидіннями – як у випадку звичайних людей.

यथा ह्यर्थोऽस्फुटो दृष्टः सावधानेऽपि चेतसि ।

भूयः स्फुटतरो भाति स्वबलोद्योगभावितः ॥४॥

तथा यत्परमार्थेन येन यत्र यथा स्थितम् ।

तत्तथा बलमाक्रम्य न चिरात्सम्प्रवर्तते ॥५॥

yathā hyartha'sphuṭo dr̥ṣṭaḥ sāvadhāne'pi cetasi |

bhūyaḥ sphuṭatara bhāti svabalodyogabhāvitaḥ ||4||

tathā yatparamārthena yena yatra yathā sthitam |

tattathā balamākramya na cirātsampravartate ||5||

3.4-5. Предмет, який [спочатку] сприймається невиразно незважаючи на всю зосередженість свідомості, потім стає чіткішим завдяки старанням, з яким [той, хто сприймає проявляє] свою власну здатність. Точно таким же чином те, що дійсно перебуває в будь-якій [формі], [будь-якому] часі, місці чи стані, завдяки володінню здатністю проявляється таким як є.

दुर्बलोऽपि तदाक्रम्य यतः कार्ये प्रवर्तते ।

आच्छादयेदबुभुक्षां च तथा योऽतिबुभुक्षितः ॥६॥

durbalo'pi tadākramya yataḥ kārye pravartate |

āchchādayedbubhukṣāṃ ca tathā yo'tibubhukṣitaḥ ||6||

3.6. Навіть малоздатний, володіючи тією [здатністю], робить усе необхідне з її допомогою. Так повинен приховувати [свій] голод той, хто є дуже голодним.

अनेनाधिष्ठिते देहे यथा सर्वज्ञतादयः ।

तथा स्वात्मन्यधिष्ठानात्सर्वत्रैवं भविष्यति ॥७॥

anenādhiṣṭhite dehe yathā sarvajñatādayaḥ |

tathā svātmanyadhiṣṭhānātsarvatraivaṃ bhaviṣyati ||7||

3.7. Як, завдяки тій [здатності], всезнання та інші подібні [до нього здатності] розміщуються в тілі, так і, завдяки появі в собі самому, те ж саме буде відбуватися всюди.

ग्लानिर्विलुण्ठिका देहे तस्याश्चाज्ञानतः सृतिः ।

तदुन्मेषविलुप्तं चेत्कुतः सा स्यादहेतुका ॥८॥

glānirviluṅṭhikā dehe tasyāścājñānataḥ sṛtiḥ |

tadunmeṣaviluptaṃ cetkutaḥ sā syādahetukā ||8||

3.8. Відчай – [немов] злодій у тілі. Його походження – від незнання. Якщо воно знищується тим «розплющенням очей», де йому перебувати, позбавленому [своєї] причини?

एकाचिन्ताप्रसक्तस्य यतः स्यादपरोदयः ।

उन्मेषः स तु विज्ञेयः स्वयं तमुपलक्षयेत् ॥९॥

ekācintāprasaktasya yataḥ syādaparodayaḥ |

unmeṣaḥ sa tu vijñeyaḥ svayaṃ tamupalakṣayet ||9||

3.9. Від чого в того, хто зайнятий однією думкою виникає існування іншої, – те з усією достовірністю відоме як «розплющення очей». [Кожен] повинен виявити його самостійно.

अतो विन्दुरतो नादो रूपमस्मादतो रसः ।

प्रवर्तन्तेऽचिरेनैव क्षोभकत्वेन देहिनः ॥१०॥

ato vindurato nādo rūpamasmādato rasaḥ |

pravartante'cirenaiva kṣobhakatvena dehinaḥ ||10||

3.10. Від нього – світло, від нього – звук, від нього форма та смак відразу виникають перед втіленим як те, що викликає [у нього] занепокоєння.

दिदक्षयेव सर्वार्थान्यदा व्याप्यावतिष्ठते ।

तदा किं बहूनोक्तेन स्वयमेवावभोत्स्यते ॥११॥

didṛkṣayeva sarvārthānyadā vyāpyāvatiṣṭhate |

tadā kiṃ bahunoktena svayamevāvabhotsyate ||11||

3.11. Коли той, хто бажає побачити всі предмети знаходиться у стані проникності, тоді який сенс у багатослівності – він переживе [це] сам.

प्रबुद्धः सर्वदा तिष्ठेज्ज्ञानेनालोक्य गोचरम् ।

एकत्रारोपयेत्सर्वं ततोऽन्येन न पीड्यते ॥१२॥

prabuddhaḥ sarvadā tiṣṭhejjñānenālokya gocaram |

ekatrāropayetsarvaṃ tato'nyena na pīḍyate ||12||

3.12. Споглядаючи поле сприйняття за допомогою знання, він повинен завжди залишатися пробудженим та відтворювати все з одного – завдяки цьому [ніщо] інше [вже] не спричиняє страждання.

शब्दराशिसमुत्थस्य शक्तिवर्गस्य भोग्यताम् ।

कलाविलुप्तविभवो गतः सन्स पशुः स्मृतः ॥१३॥

śabdarāśisamutthasya śaktivargasya bhogyatām |

kalāviluptavibhavo gataḥ sansa paśuḥ smṛtaḥ ||13||

3.13. Чия могутність зникла в розмежуваннях, той є предметом досвіду для групи сил, які виникають від багатороздільності слів, і відомий як зв'язаний.

परामृतरसापायस्तस्य यः प्रत्ययोद्भवः ।

तेनास्वतन्त्रतामेति स च तन्मात्रगोचरः ॥१४॥

parāmṛtarasāpāyastasya yaḥ pratyayodbhavaḥ |

tenāsvatantratāmēti sa ca tanmātragocaraḥ ||14||

3.14. Виникнення понять, яке разом із зникненням смаку вищого безсмертя знаходить у ньому місце, призводить до того, що він позбавляється власної незалежності та залишається в полі умов сприйняття.

स्वरूपावरणे चास्य शक्तयः सततोत्थिताः ।

यतः शब्दानुवेधेन न विना प्रत्ययोद्भवः ॥१५॥

svarūpāvaraṇe cāsya śaktayaḥ satatotthitāḥ |

yataḥ śabdānuvedhena na vinā pratyayodbhavaḥ ||15||

3.15. Сили постійно наготові приховувати його власну форму, оскільки виникнення понять не відбудеться без складання слів один з одним.

सेयं क्रियात्मिका शक्तिः शिवस्य पशुवर्तिनी ।

बन्धयित्री स्वमार्गस्था ज्ञाता सिद्ध्युपपादिका ॥१६॥

seyam kriyātmikā śaktiḥ śivasya paśuvartinī |

bandhayitrī svamārgasthā jñātā siddhyupapādikā ||16||

3.16. Саме ця сила милостивого Шиви, яка діє сама по собі, перебуває у зв'язаному та робить його таким. Пізнана як прокладений шлях до себе, [вона] призводить до досягнення успіху.

तन्मात्रोदयरूपेण मनोऽहंबुद्धिवर्तिना ।

पुर्यष्टकेन संरुद्धस्तदुत्थं प्रत्ययोद्भवम् ॥१७॥

भुङ्क्ते परवशो भोगं तद्भावात्संसरेदतः ।

संसृतिप्रलयस्यास्य कारणं संप्रचक्ष्महे ॥१८॥

tanmātrodayarūpeṇa mano'haṃbuddhivartinā |

puryaṣṭakena saṃruddhastadutthaṃ pratyayodbhavam ||17||

bhuṅkte paravaśo bhogaṃ tadbhāvātsamsaredataḥ |

saṃsṛtipralayasyāsya kāraṇaṃ saṃpracakṣmahe ||18||

3.17-18. Стиснутий [тонким тілом, як], «місцем перебування восьми», що виникає з [п'яти] умов сприйняття та перебуває у [трійці] ума, я-уявлення та розуму, підлеглий отримує досвід виникнення понять, що походять із цього [тонкого тіла], а також задоволення [чи страждання], і бере участь у ході перетворень завдяки існуванню [цього тонкого тіла]. Тому ми пояснюємо причину зникнення цього ходу перетворень.

यदा त्वेकत्र संरुद्धस्तदा तस्य लयोदयौ ।

नियच्छन्भोक्तृतामेति ततश्चक्रेश्वरो भवेत् ॥१९॥

yadā tvekatra saṃrūḍḥastadā tasya layodayau |

niyacchanbhokṛtāmeti tataścakreśvaro bhavet ||19||

3.19. Коли він укорінений в одному, тоді він, як контролюючий зникнення та виникнення цього [тонкого тіла], стає справжнім отримувачем досвіду і тому стає хазяїном кола [сил].

चतुर्थो निःप्यन्दः

caturtho niḥsyandaḥ

Сходження четверте

अगाधसंशयाम्भोधिसमुत्तरणतारिणीम् ।

वन्दे विचित्रार्थपदां चित्रां तां गुरुभारतीम् ॥१॥

agādhasaṁśayāmbhodhisamuttaraṇatāriṇīm |

vande vicitrārthapadāṁ citrāṁ tāṁ gurubhāratīm ||1||

4.1. Вклоняюся цій чудовій, що блищить словами та [ix] значеннями мові вчителя, яка дозволяє безпечно перетнути невимірний океан сумніву.

लब्ध्वाप्यलभ्यमेतज्ज्ञानधनं हृद्गुहान्तकृतनिहितैः ।

वसुगुप्तवच्छिवाय हि भवति सदा सर्वलोकस्य ॥२॥

labdhvāpyalabhyametajñānadhanaṁ hr̥dguhāntakṛtanihiteḥ |

vasuguptavacchivāya hi bhavati sadā sarvalokasya ||2||

4.2. Здобуття цього скарбу, який важко здобути, знання та бережливе зберігання його в самій схованці серця безсумнівно служить на благо всього цього світу, як [у свій час] воно послужило на благо Васугупти.